Ölüler İşitir mi? 3

Hanefîler: Hanefî imâmlarının bazılarından, ölünün işitmeyeceğine dair gelen bazı ifâdeler, meseleyi kavrayamayan birtakım insanların anladıkları gibi değildir.

Bu görüş, söylenen sözü, kabirdeki ölünün işittiğine dair yapılan yeminin geçerli olmayacağı münasebetiyle söylenmiştir. Mesela buna dair nikâh üzerine yemin edilse, kadın boş olur. Meselenin aslı şöyledir;

Fıkıhta yeminler örf esasına dayalıdır. Örfte ise "işitmek" gereğinin yapılabileceği ve karşılığı verilebilecek işitmelere denir. Hâlbuki kabirdeki, işiten ölüler cevap veremez ve işittiklerinin gereğini muhataplarına yapamazlar. Yoksa bu sözden "onlar hiç bir şekilde işitemezler" manası çıkmaz. Nitekim bu hususu Hanefî müctehidleri ve imâmlarından muhakkık Kemaleddin İbn Hümâm, "Fethu'l-Kadîr" isimli eserinde bunu açıklamıştır. [1]

İbnü'l-Hümâm'ın bahsettiği yemin meselesine şöyle (de) cevab verilir:

Yeminler örf üzerine kurulmuştur. Ondan (yeminin bozulmadığından), ölünün işitmediği lâzım gelmez. Nitekim (âlimlerimiz), 'biri et yemeyeceğine yemin etse, sonra da balık yese, -Allah (celle celâlühû) onu taze et[2] diye isimlendirmesine rağmen yemini bozulmaz.' demişlerdir.

İbnü'l-Hümâm Fethu'l-Kadîr de[3] Nebi (sallallâhu aleyhi ve sellem)'i ziyaret faslında fıkıhçıların şöyle dediğini anlattı:

Kabir ziyaretinde evlâ olan baş tarafından değil de ayak ucu tarafından gelmektir. Çünki ölünün gözü yandan ileriye baktığından birincisinde ölü için eziyet vardır. (İbnü'l- Hümâm'ın Sözü Bitti)

İbnü'l-Hümâm (rahimehullah) burada, ölünün 'görmek hissi'nin var olduğunu söylemiştir. Halbuki 'görmek,' 'işitmek' hissi'nden daha zayıftır; çünki 'görmek' için ışığa ihtiyaç varken 'işitmek' için yoktur. O, ölünün görmesi ile ziyaret eden arasında toprak tabakalarının engel olmayacağını da ifade etmiştir. (Bu sabit olunca), işitmek hissinin, alıştığı şeyden/ duymaktan imkânsızlık içinde olmaması daha evlâdır.

Hanefî âlimlerinden Abdulhak ed-Dihlevî (v. 1176/1762), ve Kadı Muhammed Senâullah el-Mazherî'nin de, ölülerin işittiği görüşünde oldukları bildirilmektedir. [4]

Şâfiîler: İmâm Subkî (v. 771/1370), ölülerin işittiği hususunda mezheplerde icma olduğunu söylemiştir. [5]

Hanbelîler: Hanbelî âlimlerinden İbn Receb el-Hanbelî, ölülerin işit-tiğini söylemiştir. [6]

Mâlikîler: Mâlikîlerden İmâm Kurtubî (v. 671/1272), ölülerin işittiğini ve bu konuda mezheb âlimleri arasında icma' olduğunu söylemiştir. [7]

▪ İbn Teymiyye ve talebesi İbnü'l-Kayyim'in bu sözlerinden sonra, ölülerin işitmediğini savunanlar, düştükleri zor durumdan kurtulmak için "Onlar da bir insandı, hata etmişlerdir. Bizim için önemli olan âyetin zâhirî manasıdır" derlerse? Biz de deriz ki:

▪ Böyle söylemiş olmanız, savunduğunuz görüşlerin kaynağı olan İbn Teymiyye ve İbnü'l-Kayyim'in anlaşılması bu kadar basit olan âyetin zâhir manasını anlayamayıp, hata ettiklerini kabul etmiş olursunuz. Böylece âlimlerinizin daha karışık ve zor meselelerde de hata edebileceği manasına gelir. Siz de onların takipçisi olduğunuzdan dolayı, birçok konuda hata edebileceğinizi itiraf etmiş olursunuz.

عن عائشة رضى الله عنها قالت: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: ما من رجل يزور قبر اخيه ويجلس عنده الا استأنس به ورد عليه حتى يقوم.

Hazreti Âişe (radıyallahu anhâ)'den rivâyet edilen bir hadiste, Peygamberimiz (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyuruyor:

"Bir adam, kardeşinin kabrini ziyaret edip yanına oturduğunda, o kendisini tanıyarak sevinir, verdiği selâma karşılık verir, bu hal kalkıncaya kadar devam eder. [8]

İbn Abdi'l-Berr (v. 463/1071), "Et-Temhid ve El-İstizkâr" (isimli iki kitabında), İbn Abbâs (radıyallahu anhumâ)'ın şöyle dediğini rivâyet etmiştir:

"Kim, dünyada tanıdığı bir kardeşinin kabrine uğrar da, ona selâm verirse mutlaka onu tanır. Ve ona Aleykümü's-Selam, der."

Abdülhak İşbîlî (v. 852/1185), bu rivâyetin isnadının sahih olduğunu söyledi. [9] Hafız İbn Receb el-Hanbelî (v. 795/1393), "Bu rivâyetin isnadının sahihliği demek, râvîlerinin tamamının güvenilir olduğu demektir, öyledir de. Ancak hadis garib, hatta münkerdir" dedi. [10] İbn Receb'e göre İmâm Beyhakî ve Hâkim'in rivâyet ettiği ve sahihtir dediği sınırlandırma getirmeyen rivâyet daha sahihtir. (Yani "tanıdığı" ilavesi bulunmayan hadis.)

İbnü'l-Kayyim el-Cevziyye (Ruh kitabının 137. Sayfasında):

Kabir azabı ve nimetiyle ilgili geçen hadisler ve kabir ehline selâm vermek, onlarla konuşmak ve ölülerin ziyaretçilerini bilmesi ile ilgili geçen bütün hadisler, Abdi'l-Berr'in mütevatir kabul ettiği hadislerdir, demiştir.

İbnü'l-Kayyim "Kitâbü'r-Rûh" (60-70 arası)unda, bu meseleyi uzun uzun anlattı. Sıhhatine dair çok deliller, sözler ileri sürdü ve nihayet şöyle dedi: Bu meselede, ölülere selam vereni ziyaretçi diye isimlendirmek sahih olmazdı. Çünkü ziyaret olunan, kendini ziyaret edeni bilmezse "onu ziyaret etti" denmesi doğru olmazdı.

Bütün insanlarda, ziyaretten anlaşılan mana budur. Yine onlara "ölü-lere" selam vermek de böyledir, (delil olarak yeter). Çünkü anlamayan birine selam vermek ve o kişinin de selam vereni bilmemesi muhaldir.

Âişe (radıyallahu anhâ) şöyle demiştir: “Resûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) benimle olduğu gecenin sonunda Baki’ kabristanına çıkar ve:

السلام عليكم دار قوم مؤمنين وأتاكم ما توعدون غدا مؤجلون وإنا إن شاء الله بكم لاحقون اللهم اغفر لأهل بقيع الغرغد.

“Müminler topluluğunun yurdu! Esselâmü aleyküm! Vadedilen şey si-ze geldi, yarına ertelendiniz. Bizler de inşâallah sizlere kavuşacağız. Allah’ım! Bâki’ Gargad ehline mağfiret et! derdi.” [11]

Muhammed b. Hımyer anlatıyor: “Ömer b. el-Hattâb (Radıyallahu anh) Garkad Kabristanı’na uğradı ve: Ey kabir sakinleri! Bizdeki haberler şunlardır: Karılarınız kocaya vardı, evlerinize başkaları yerleşti, servetiniz bölü-şüldü! diye seslendi.

Gaipten gelen bir ses kendisine şu karşılığı verdi: Bizdeki havadisler de şu: Dünyadan gönderdiğimiz hayırları burada bulduk, Allah (Celle Celalühü) yolunda harcadıklarımızın kârlarını aldık, harcamadıklarımızdan ötürü de zarara uğradık. [12]

İbni Kesir’in tefsirini tahrif ediyorlar.

İbni Kesir yazıyor: Ibni Asakir Amr Ibni Camahin biografisinde nakletti ki:

”Hergün camiye ibadetleri için gelen genç bir adam vardı. Birgün kötü niyyetli bir kadın onu kendi evinde davet etti. O, evdeyken Kur’an’dan yüksek sesle “Takvâya erenler var ya, onlara şeytan tarafından bir vesvese dokunduğunda (Allah’ın emir ve yasaklarını) hatırlayıp hemen gerçeği gö-rürler. (Şeytanların) dostlarına gelince, şeytanlar onları azgınlığa sürükler-ler. Sonra da yakalarını bırakmazlar.” Ayetlerini yüksek sesle okudu, çökerek Allah korkusundan öldü. Halk adamın cenaze namazını kıldı ve onu defnetti.

Hazreti Ömer(r.a) :”Hergün ibadet icin camiye gelen genç nerede?” diye sordu. Onlar onun vefat ettigini ve onu defnettiklerini söylediler. Hz.Ömer(r.a) gencin mezarina gitti ve gence seslenerek Kur’an’dan “Rabbinin huzurunda durmakdan korkan kimseler için iki cennet vardır” ayetini okudu. Mezardaki genç adam ” Allah bana senin dediğinin iki katını lütfetti” diye cevap verdi.

(Tefsir Ibni Kesir, cilt 6,sayfa 496,7:202 asagisi (yani Araf suresi 202. ayetin tefsiri bölmesinde) Halbuki bu güzel sözleri bazıları İbni kesir’in tefsirinden çıkarmışlardır.

Hazreti Ömer’in (r.a) mezarı ziyaret etmesini,ölü bir gence seslenmesini kabul etmek istemeyenler çıkış yolunu kitabı tahrif etmekte görmektedirler.

Ölülerin işitmediğini iddia edenlerin itibar ettikleri âlimlerinden olan İbn Teymiyye’nin talebesi İbnü’l-Kayyim el-Cevziyye (v. 751/1350), bakın neler diyor: Resûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), ümmetinin ölülere: “Ey müminler topluluğu! Allah (Celle Celalühü)’ın selâmı üzerinize olsun! Esselâmü aleyküm dâra kavmin mü’minin!” şeklinde, selâmlarını alıyormuş gibi selâm vermelerini önermiştir.

Haddi zatında, bu şekilde selâmı duyan, düşünen insanlara verilir. Ölüler kendilerine verilen selâmı duymamış olsalardı (ki, var olmayana ve cansıza hitap olacağından) abes olurdu. Ölünün ziyaretçileri tanıması tevatüren sabit olduğu gibi, selef âlimleri de bu konuda müttefiktirler. [13]

İbn Teymiyye ve talebesi İbnü'l-Kayyim'ın fikirlerini alıp savunanlara ve onların yolundan gittiklerini iddia edenlere sorarız, İbn Teymiyye; ölünün işitmediğini savunanların suç işlediğini söylüyor.

Talebesi İbnü'l-Kayyim ise, ölülerin işittiğini ispatlamak için tafsilatlı bir kitap yazmış, ayrıca dört mezheb âlimleri ölülerin işittiği hususunda icma' olduğunu söylemişlerdir. Sizin ilminiz, İbn Teymiyye, İbnü'l-Kayyim ve dört mezheb âlimlerinden daha mı fazla? Bu âlimlerin hepsi hata mı yaptı? Yoksa siz mi hata yapıyorsunuz?!

Dirinin Ölüden Faydalanması

Bunun da sâbit olduğunu birçok hadîs-i şerîften anlamaktayız. Bunun en açık delili, Resûlullâh (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'ın şu sözüdür:

عن بكر بن عبد الله رضى الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: حياتي خير لكم تحدثون ويحدث لكم، فإذا أنا مت كانت وفاتي خيرا لكم، تعرض على أعمالكم فإذا رأيت خيرا حمدت الله وإن رأيت شرا استغفرت الله لكم.

Bekr b. Abdullah (Radıyallahu anh)'dan rivâyet edilen bir hadis-i şerifte, Resûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuştur:

"Benim hayatım, sizin için hayırlıdır, (sağlığımda birtakım işler) ya-parsınız, size (onlarla ilgili hükümler) bildirilir. Ben öldüğümde ise, vefâtım sizin için hayırlı olur, çünkü amelleriniz bana (kabrimde) arz edilir, hayır görürsem, Allâh'a hamdederim, şer görürsem, Allâh'tan sizin için af dilerim" [14]

Bu hadîs-i şerîfi, Bezzâr gibi bir hadîs hâfızı, Müsned'inde zikret-miştir. Hâfız Irâkî'nin oğlu "Bu hadîsin isnâdı çok iyidir" demiştir.

Heysemî, "Bu hadîsi Bezzâr rivâyet etti, ricâl-i sahihte geçen zevâttır" demiştir.

İmam Süyûtî, "Bu hadîs sahihtir" demiştir. Kastalânî, Buhârî Şerhi'-nde sahih, Alî el-Kârî "Şifâ Şerhi"nde sahih, Zerkanî de, "Mevâhib Şerhi"nde bu hadîs-i şerîfin sahih olduğunu söylemişlerdir.

Abdullâh b. Sıddîk el-Gumarî (Rahimehullâh), "Nihâyetü'l-âmâl fî şerhi ve tashîh-i hadîs-i arzi'l-e'mâl" isimli müstakil bir risâleyi, sadece bu hadîsin sıhhatini beyân etmeye tahsis etmiştir.

Bu hadîsin sahîh olduğuna ve dört mezhep imamı dâhil birçok imama göre huccet kabul edilen sahîh ve mürsel yollarla rivâyet edildiğine dâir, müstakil kitaplar yazılacak kadar ilim mevcutken, inançlarını hadislere göre ayarlamak yerine, hadisleri inançlarına göre tahlîle tâbi tutma yolunu seçen Elbânî

gibilerin, bu hadîsi zayıf kabul etmeleri hatadır.

Ama elden ne gelir? Hadîs-i şerîfte vârid olduğu üzere:

“Dini iyi anlamak, yalnızca Allah’ın kendileri hakkında hayır dilediği kimselere nasiptir.” Artık “Ben vefatından sonra, Resûlullâh (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)’ın istiğfârından bir şey ummuyorum” diyene, “İnkârcının nasibi ancak mahrû-miyettir” demekten başka ne denebilir? Oysa görüldüğü üzere; biz, vefâtından sonra da, sağlığındaki gibi Resûlullâh (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)’in duâ ve istiğfarından faydalanmaya devam etmekteyiz.

İleride gelecek olan 5. hadiste Mâlik ed-Dâr’ın rivayetinde görüleceği üzere sahabe Resulullah’ın kabrine gelip, yağmur yağması, için Allah’a dua etmesini Resulullah’tan istemiş daha sonra da yağmur yağmıştır.

Kerâmet sâhibi bir kişi, tıpkı mucize sâhibi bir Nebî aleyhisselâm (hat-tâ sıradan insanların sıradan işlerinde olduğu) gibi, Allah (celle celâlühû)’ın izni, yaratması ve var etmesi ile sebep olma yoluyla yardım isteyene yardımda bulunabilir. Yani, böyle bir durumda, yaratıcı Allah-u Teâlâ’dır, kerâmet sahibi kişi ise vesiledir. Allah (Azze ve Celle) onun aracılığı ile onun elinden dilediğini halk etmiştir.

Bunun, birazcık akla, insafa, cüz’î ilme ve irfâna, as-garî Ehl-i Sünnet akîdesi ve anlayışına sâhip olana göre, Kur’ân ve Sünnetten delîlleri çoktur.

Büyük hadis âlimi Ebû Dâvûd et-Tayâlisî’nin Müsnedin’de Câbir’den rivâyet ettiğine göre, Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu:

“Yaptığınız işler, mezardaki yakınlarınıza ve tanıdıklarına gösterilir. İşleriniz iyi ise sevinirler, iyi değilse ya Rabbi! İyi işler yapmaları için kalplerine ilham eyle, derler.” [15]

Allah, “şehitler için ölü demeyiniz, onlar diridirler”, buyuruyor. Peygamberlerin kabirlerinde diri oldukları, sahih hadislerle bildirilmiştir. Allah’ın irade ve müsaadesiyle bizi görebilen, duyabilen, bizim için dua eden, Resûlüllah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ve kendileri için kabirleri başında dûa ettiğimiz insanlara “bizi işitemezler!” demek akıl sahiplerinin işi değildir.

Müfessir Âlûsî, Rûhu’l-Meânî’sinde,[16] işleri düzenleyip yönetenler hakkı için[17] âyetinin tefsirinde, ona göre bazı yanlış anlamalara cevap verdikten sonra şöyle diyor:

“Evet, Allah (celle celâlühû) bazen dostlarından dilediklerine, ölmeden evvel olduğu gibi, öldükten sonra da dilediği kerâmeti verir ve Hakk Sübhanehû ve Teâlâ, hastayı iyileştirir, boğulmakta olanı kurtarır, düşmana karşı yardım eder, yağmur yağdırır ve bunu kerâmet olarak verebilir.

Bazen de, o kişiye benzeyen bir sûret ortaya çıkarır ve o sûret, o kişi-nin hürmetine, günah olmayan şeylerden Allah (Celle Celâlühû) istenileni, isteyenin istediğini yerine getirmek için yapar…” (Âlûsî’nin sözü bitti.)

SONRAKİ YAZIDA “İBNİ TEYMİYYE VE İBNİ KAYYIM’IN ÖLÜLERİN İŞİTTİĞİNE DAİR

GÖRÜŞLERİ”

---

[1] Kemaleddin İbn Hümâm, Fethu’l-Kadîr’den naklen. Hamdullah ed-Dacvî, el-Basâir, s. 25, İhlâs Yayınları Vakfı, 1999.

[2]Nahl:14

[3]“Feth’ul-Kadîr” Nebi (sallallâhu aleyhi ve sellem)’i ziyaret faslı (2/169)

[4] Tefsir-i Mazherî, II, 489.

[5] Şifâu’s-Sikâm, 162-172, İhlas Yayınları Vakfı, 1995.

[6] Ehvâlü’l-Kubûr, s. 132, Daru’l-Kitabi’l Arabî, 2001.

[7] et-Tevkire, s.144-145, Darü’l-Fikir Yayınevi.

[8] Zebidî, İthâfu’s-Saâde, XIV, 275.

[9] Tezkiretü’l-Kurtubî, 145

[10] İbn Receb, Ahvâlu’l-Kubûr.

[11] Müslim, Cenâiz: 35, (Bâb: Kabre girerken ne denir ve ehline nasıl duâ edilir.) Nesâî, Cenâiz: 103 (Bâb: Müminler için istiğfar edilmesi.)

[12] İbn Ebîd Dünya es-Sem’anî, Kenz, Hayatu’s-Sahâbe, IV, 290.

[13] İbnü’l-Kayyim el-Cevziyye, Kitabu’r-Ruh, s. 11, İz Yayıncılık. Not: İbnü’l-Kayyim bu kitabı Teymiyye’nin talebesi olduktan sonra yazmıştır. Ruh kitabının 32 (dipnot-7) – 46. sayfalarında böyle olduğu açıklanmıştır.

[14] İbn Sa’d, et-Tabakâtü’l-Kübrâ, II, 194, İbn Hacer, el-Metâlibu’l-Aliye, IV, 22 (no: 3853); Heysemî, Mecmau’z-Zevâid, VIII, 594, (no: 14250).

[15] Minha 1/156 dan naklen Hamza Ahmed ez-Zeyn Müsned-i Ahmed Ta’lik-i 10/532 ez-Zeyn hadis sahihtir diyor aynı yer.

[16]Âlûsî, Rûhu’l-Meânî:30: 25

[17]Nâziât: 5